

Justiitsministeerium

Teie: 14.08.2015 nr 7-7/5657

Meie: 23.11.2015 nr 2-3/45-2

Maksejõuetusõiguse revisjoni ettevalmistamine

Täname, et kaasasite Siseministeeriumi maksejõuetusõiguse revisjoni ettevalmistamise protsessi.

1. Siseministeerium peab vajalikuks, et maksejõuetusõiguse revisjoni käigus analüüsitakse küsimusi, mis on tõusetunud viimase aasta jooksul EELK Narva Aleksandri koguduse pankrotimenetluse käigus. Kuivõrd selle menetlusega seotud õiguslike küsimustega on seotud riik Siseministeeriumi kaudu ning küsimusi on Justiitsministeeriumi spetsialistidega arutatud, on Justiitsministeerium kõnealuste probleemidega kursis. Siseministeerium peab vajalikuks maksejõuetusõiguse revisjoni ettevalmistamise protsessi käigus esitada EELK Narva Aleksandri koguduse pankrotimenetluse käigus tekkinud probleemide lühikirjeldused järgnevalt.

Esimene probleemidering seondub ajaloolise ja kultuuriväärtusliku varaga pankroti- ja täitemenetluses, mida kasutatakse avalikes huvides. Eeskätt seondub see usuliste ühenduste kuuluva varaga (peamiselt kirikuhooned, sageli ka ajaloolised pastoraadid jt hooned, mis mõnedes kohtades on säilinud komplekssete kirikumõisatena). Oluline on leida tasakaalustatud õiguslik lahendus, kus ühelt poolt oleksid kaitstud pankrotimenetluses võlausaldajate huvid, kuid teiselt poolt näeks seadus ette võimaluse välistada selline vara pankrotivara hulgast. See omakorda tähendab seda, et nimetatud vara ei saa koormata ka hüpoteegiga. Kogudused, kes on selleliigilise ajaloolise vara omanikud, kuuluvad ise üldjuhul mõnda pikkade traditsioonidega kirikusse (luterlik kirik, õigeusu kirik, rooma-katoliku kirik) ning vastavalt nendes kirikutes kehtivale korrale loetakse ühe koguduse vara kuuluvaks ka kirikule kui tervikule.

Siseministeeriumi hinnangul vajab koostöös kirikutega Eesti õiguses täpsemat sätestamist, kuidas tagada kirikute omandiküsimuste arvestamine riigi õigusaktides (sealhulgas see, et kinnistusraamatust nähtuks koguduste kinnistute puhul ka nende õiguslik seotus vastava kirikuga, mis on õiguslikult teine juriidiline isik), säilitades riikliku õiguse ja selle rakenduspraktika arusaadavuse kolmandate isikute jaoks. Leiame, et need küsimused tuleks lähiajal läbi arutada koostöös Justiitsministeeriumi ja Siseministeeriumiga ning eelpoolnimetatud pikkade ajalooliste traditsioonidega kirikutega.

Siseministeerium on esitanud Justiitsministeeriumile kogu kirjavahetuse, mis puudutab siseministri taotlust (seda toetas ka kultuuriminister) arvata EELK Narva Aleksandri koguduse pankrotimenetluses pankrotivara hulgast välja Narva Aleksandri suuri kirik, kalmistud ja mitmed vallasasjad. Esitatud taotluse aluseks olid pankrotiseaduse § 108 ning sellega seonduvalt täitemenetluse seadustiku § 66 lõike 1 punktid 6 ja 12, sama paragrahvi

lõige 4 ning § 137. Pankrotitoimkond ja pankrotihaldur selle taotlusega antud juhul ei nõustunud. Siseministerium on seisukohal, et eelpool nimetatud sätete regulatsioon vajab laiemat analüüsi maksejõuetusõiguse revisjoni käigus, et sajanditepikkune sakraalse vara, eeskätt kirikuhoonete, saatus pankrotimenetluses ja edasine algetes funktsioonides kasutamine, ei saaks sõltuda pelgalt koguduse ühe ametiisiku eksimustest, vaid selle osas kohalduks suurem õiguslik kaitse. Siseministerium mõistab, et õiguslikud lahendused tuleb leida selliselt, et võlausaldajate huvid oleksid piisavalt kaitstud.

Teine probleemidering seondub kiriku kui ajalooliselt väljakujunenud juriidilise struktuuri eripäradega pankroti- ja täitemenetluses. Kehtiv õigus ei arvesta eripärasid, mis on välja tulnud eelkõige EELK Narva Aleksandri koguduse pankrotimenetluse käigus.

Pankrotimenetlus rakendub praegu kõigi juriidiliste isikute suhtes ühetaoliselt, kuid traditsiooniliste kirikute puhul ei tohiks unustada, et tegemist on hierarhiliselt väljakujunenud ja hierarhiliselt tegutsevate struktuuridega. Seetõttu peaks olema välistatud, et traditsioonilisse kirikusse kuuluv kogudus (üldiselt on juriidilised isikud nii kirik kui sellesse kuuluvad kogudused, kuid kinnistusraamat kajastab koguduse vara puhul omanikuna vaid kogudust) saaks esitada kohtule pankrotiavaldust otse, mitte läbi kirikuvalitsuse. Siseministeriumi hinnangul oleks oluline, et pankrotimenetluses lähtutakse analoogiast, mis kehtib kirikutesse kuuluvate koguduste puhul näiteks usuliste ühenduste registrile esitatavate avalduste osas (kirikute ja koguduste seaduse § 13 lõige 4).

Kirikusse kuuluva koguduse pankrotimenetluses peaksid olema erisused ka selles, kellele nähakse kirikut ja selle kiriku juhatust, mille koosseisu pankrotis olev kogudus kuulub. Tegemist on kahe erineva juriidilise isikuga, mis seaduse järgi annaks võimaluse kohelda EELK-d pankrotimenetluse protsessis kolmanda isikuna, kuid sisuliselt on tegemist ühe ja sama hierarhilise struktuuriga ning kirikul ja kirikuvalitsusel peaks olema seesugustes menetlustes kindlasti selgemalt sätestatud roll. Ei tohi unustada, et mitmetes vara valitsemise küsimustes astub pankrotihaldur või pankrotitoimkond kehtiva seaduse järgi nendesse funktsioonidesse, mis tavapäraselt kuuluvad kirikute põhikirjade järgi kirikuvalitsustele, sealhulgas vara võõrandamise ja valitsemisega seotud küsimused (kirikute ja koguduste seaduse § 25 lõiked 3 ja 4).

Siseministeriumi hinnangul tuleks nendes küsimustes leida põhjendatud õiguslik lahendus, millega oleks kirikuvalitsus kaasatud koguduse pankrotimenetluse ajal teatud otsuste tegemisse või oleks tal vähemalt ametlik arvamuse avaldamise õigus.

Eeltoodu on oluline ka seetõttu, et pankrotimenetlus ajal jätkab kogudus oma põhikirjalist tegevust. Olukorras, kus näiteks kogudusel püsivalt oma kohapealset õpetajat ei ole (nii nagu on praegu EELK Narva Aleksandri koguduse puhul), peab koguduse juhatusel ning kirikuvalitsusel olema võimalik tagada koguduse liikmete usuline teenimine, mis lähtub põhiseadusliku usuvabaduse põhimõttest. On põhjendatud ja mõistlik, et pankrotimenetluse ajal on võimalik kasutada kirikuhoonet ning tagatud on otsustusmehhanismide toimimine, mis puudutab vaimulike ametisseääramist kogudusse kirikuvalitsuse või kiriku kõrgeima vaimuliku juhi poolt. Koguduse tegevuses peab säilima koguduse vaimuliku alluvus oma kiriku juhile, mis tähendab, et vaimulikus tegevuses peab olema allumine pankrotihaldurile kindlasti välistatud.

Siseministerium on seisukohal, et maksejõuetusõiguse revisjoni käigus tuleks pöörata tähelepanu ka küsimusele, mis puudutab erisusi pankrotimenetluse läbiviimises, kui tegemist on kirikusse kuuluva kogudusega ja selle koguduse vaimuliku teenimisega pankrotimenetluse ajal.

Siseministerium väljendab valmisolekut arutada eeltoodud küsimusi põhjalikumalt Justiitsministeriumiga, kaasates aruteludesse kindlasti ka kirikute esindajad.

2. Täiendavalt peame vajalikuks tõstatada maksejõuetusõiguse revisjoni ettevalmistamise protsessi käigus probleemsete äriühingute likvideerimise küsimuse.

Eestis on levinud trend, mis seisneb abi osutamises probleemsete äriühingute likvideerimiseks. Üldiselt toimub äriühingu likvideerimine selliselt, et probleemne äriühing võõrandatakse mõnele Eestis tegutsevale ettevõttele või välisriigis asuvale „riskiinvestorile“. Likvideerimise teenust osutatakse suhteliselt avalikult (nt http://vest.ee/Ettevotete_Likvideerimine/Likvideerimine.html; <http://probleem.ee/firmade-ost/>; <http://www.maxcorp.eu/likvideerimine/>; <http://www.pankrot.com/teenused>; <https://likvidaator.com/>).

Pankrotimenetluse regulatsioon eeldab menetluse algatamist võlgniku või võlausaldaja pankrotiavalduse alusel. On ilmne, et pahatahtlike pankrottide puhul ei ole võlgnikust äriühingu juhatus motiveeritud pankrotiavaldust esitama. Selle asemel pööratakse üldmäärgitud likvideerimisteenuse vahendajate poole ning leitakse äriühingule uus omanik ja juhatuse liige. Ettevõtte dokumentatsioon antakse väidetavalt üle ja edaspidi jääb see kadunuks ehk lähetatakse välismaale juhatuse liikme valdusesse. Võlausaldaja, puutudes kokku eelkirjeldatud olukorraga, peab kaaluma, millised võimalused on tal oma nõuete rahuldamiseks. Täitemenetlus ei anna suure tõenäosusega enam olulist tulemust, mistõttu on hagemine küsitav. Kui soovitakse, et äriühingu maksejõuetuse põhjuseid uuritakse ning kontrollitakse (kas on tagasivõidetavaid tehinguid või juhatuse liikmete käitumises raskeid juhtimisvigu või kuriteotunnustega tegusid), tuleb esitada pankrotiavaldus. Pankrotiavalduse esitamiseks peab võlausaldaja maksma riigilõivu ja tasuma deposiiti pankrotimenetluse kulude katteks. Olukorras, kus võlausaldaja on juba kahju kannatanud ning äriühingu omanikud ja tegevjuhtkond vahetunud, on küsitav võlausaldaja huvide kaitstuse tagamine. Enamikel juhtudel ei ole võlausaldaja nõus perspektiivi puudumise tõttu täiendavaid kulusid katma ning kannab oma kahju ja lepib olukorraga. Nimetatud moel võõrandatud äriühingu edasine tegevus on passiivne ning majandusaasta aruannete esitamata jätmise tõttu kustutatakse see peatselt ka äriregistrist. Äriregistrist kustutamise ametlikuks põhjuseks on majandusaasta aruannete esitamata jätmine, kuid võimalike maksehäiretega neid põhjuseid ei kõrvutata.

Probleemkohtadena võib välja tuua ka asjaolu, et olukordades, kus äriühingu juhatus asub välisriigis, on Eestis asuvatel ametiasutustel väga keeruline menetlusi läbi viia. Rahvusvahelise koostöö puudulikkust kasutatakse ära ning „riskiinvestoreid“ otsitakse just välisriigist, kus rahvusvahelist koostööd ei ole reguleeritud. Tõhusa rahvusvahelise koostöö võimalus peab olema tagatud igal tasandil, mis eeldab järelevalve teostamist ettevõtte üle.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Hanno Pevkur
siseminister

Gerly Herm 6125234
gerly.herm@siseministeerium.ee

Erik Salumäe 6125215
erik.salumae@siseministeerium.ee